

Armoedecoalitie
Utrecht

VERKLEIN DE TWEEDELING IN DE SAMENLEVING

Zorg dat iedereen kan meedoen

Input vanuit de Armoedecoalitie Utrecht¹ voor de
verkiezingsprogramma's bij de gemeenteraads-
verkiezingen 2022

Zeven actiepunten

- 1 Zet de schuldenaankpak voort
- 2 Zorg voor bestaanszekerheid
- 3 Verminder woon- en energielasten voor minima
- 4 Verklein gezondheidsverschillen
- 5 Verklein de digitale kloof
- 6 Geef kinderen en jongeren gelijke kansen
- 7 Maak een leven lang leren en waardig werk voor iedereen mogelijk.

15% van de Utrechters leeft van een laag inkomen

15% van de Utrechters leeft van een laag inkomen. Utrecht is een welvarende stad. Toch is er een groep mensen die het hoofd amper boven water kan houden en daardoor niet goed kan meedoen in de samenleving. Zij hebben elke maand moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. Zij worstelen dagelijks met de vraag hoe er gezond en voldoende eten op tafel kan worden gezet en waarvan openstaande rekeningen moeten worden betaald. Langdurige armoede heeft ingrijpende gevolgen voor de kwaliteit van leven op gebied van wonen, dagbesteding, sociale interactie en gezondheid. Veel mensen verkeren permanent in een overlevingsstand. Zoals Henk met geldzorgen aangeeft:

Soms word ik 's nachts wakker en vraag me dan af: 'Hoe ga ik het fiksen met nog twee euro in mijn portemonnee tot het einde van de maand?'

Slechtere gezondheid

Mensen in armoede leven naar verwachting gemiddeld zeven en een half jaar korter. Zij verkeren gemiddeld 18 jaar korter in goede gezondheid (RVS, 2021). Kinderen die opgroeien in armoede, worden bovendien in hun ontwikkeling geremd en lopen achterstanden op die zij in hun latere leven vaak niet meer inhalen. Op deze manier ontstaat generatiearmoede.

1. De Armoedecoalitie Utrecht is een bundeling van maatschappelijke organisaties, initiatieven en betrokkenen (zoals Tussenvoorziening, Leger des Heils, Stichting Utrechtse Woningcorporaties, U Centraal, JoU, Lister, Buurtteams, Moviera, DOCK, Emmaus, Al Amal, Solgu, Ubuntuhuis, U2B Heard!, Cosbo, Hillegondafonds, Leergeld, Jeugdfondssport en cultuur, Hogeschool Utrecht en vele anderen).

Armoede in Utrecht voor corona

In 2018 leven 23.300 huishoudens (15,6%) van een inkomen tot de Utrechtse armoedegrens (125% van het Wettelijk Sociaal Minimum). 5.000 huishoudens leven langer dan 4 jaar op bijstandsniveau (100% WSM). Bij hen verdiept de

armoede zich. 38.000 Utrechters hebben een U-pas.

Gemiddeld 4 kinderen in elke klas

8.400 kinderen (12,5%) groeien op in een gezin met een inkomen tot 125%. 1.600 kinderen (2,5%) leven langer dan 4 jaar van een

inkomen op bijstandsniveau (100% van het WSM). **50%** van de mensen met een laag inkomen heeft een migratieachtergrond; **67%** is alleenstaand; **30%** werkt. Het aandeel huishoudens met een minimuminkomen is het hoogst in de wijken Overvecht en Zuidwest.

Maatschappelijke tweedeling wordt steeds groter

In coronatijd kwam de maatschappelijke tweedeling tussen arm en rijk schrijnend aan het licht.

Veel kinderen bleken thuis niet over basale middelen als een computer, laptop of eigen plek te beschikken om onderwijs te kunnen volgen. Volwassenen liepen eveneens tegen barrières aan vanwege ontbrekende digitale middelen, internet en vaardigheden.

Daardoor raakten zij in een isolement en nam de eenzaamheid toe.

Actieagenda Utrecht Schuldenvrij werkt

De afgelopen jaren heeft Utrecht flink geïnvesteerd in de aanpak van armoede, sociale uitsluiting en schulden - via het inzetten van minimaregelingen en het optuigen van de schuldenaanpak, maar ook via het versterken van de sociale basis. De gemeente trekt er daarnaast hard aan in de eigen dienstverlening en uitvoering voortaan te sturen op vertrouwen in plaats van wantrouwen. Ook is de communicatie over de dienstverlening verbeterd. De gemeente zoekt steeds vaker samen met partners en bewoners naar passende oplossingen en zet hier actief ervaringswerkers bij in. Deze werkwijze blijkt goed aan te slaan, maar is nog niet voldoende.

Waardig meedoen

Als Armoedecoalitie willen we dat elke Utrechter de kans heeft zich te ontwikkelen en kan meedoen in de samenleving. Daarvoor is het belangrijk dat je beschikt over voldoende inkomsten om te voorzien in de vaste lasten en mee te kunnen doen. Zoals Marga Klompé het zei bij de invoering van de bijstandswet (1965) 'het gaat erom dat ieder mens **waardig** kan meedoen'.

De gevolgen van corona: nieuwe groepen en scherpere tweedeling

Utrechters tijdens corona

Vooraf mensen met flexibele banen zijn in de knel gekomen, zoals ZZP'ers, mensen in de horeca, mensen met kleine of 0-uren contracten en mensen met een (arbeids)beperking. Ook veel jongeren zijn hun baan kwijtgeraakt en ontvangen een uitkering die niet toereikend is voor de vaste lasten.

Mensen met een laag inkomen worden harder getroffen omdat zij vaker een slechtere gezondheid hebben, kleiner behuist zijn, een kleiner netwerk hebben, minder mogelijkheden voor thuiswerk en vaak slechtere arbeidsvoorwaarden.

Werk toe naar minder armoede

Minder armoede leidt tot minder uitsluiting, tot een lager zorggebruik, minder kansenongelijkheid en beter gebruik van het potentieel van de samenleving. Het leidt tot een sterkere, vitale samenleving.

Zet een plus op de actieagenda schuldenaanpak

Om dit te bereiken is een plus (inhoudelijk en financieel) nodig op de actieagenda. Een integraal beleid gericht op het verkleinen van de tweedeling en het vergroten van de kansen van mensen in een kwetsbare situatie.

Dat kan door in te zetten op de volgende 7 punten:

- 1 Zet de schuldenaanpak voort
- 2 Zorg voor bestaanszekerheid, zodat iedereen kan meedoen
- 3 Verminder woon- en energielasten voor minima
- 4 Verklein gezondheidsverschillen
- 5 Verklein de digitale kloof
- 6 Geef kinderen en jongeren gelijke kansen
- 7 Maak een leven lang leren en waardig werk voor iedereen mogelijk.

De actiepunten uitgewerkt

1 Zet de schuldenaanpak voort

De ingezette schuldenaanpak werkt. Ga daarom door met saneringskredieten en het realiseren van financiële zelfredzaamheid. Blijf inzetten op preventie en vroegsignalering. Bepleit bij het Rijk goede afspraken voor mensen die financieel getroffen zijn door corona, zodat zij zo snel mogelijk weer fier mee kunnen doen en in hun eigen onderhoud kunnen voorzien. Hiervoor is continuering van de extra incidentele middelen voor de actieagenda noodzakelijk. Zorg er daarnaast voor dat de langdurig incidentele middelen voor schuldhulpverlening structureel gemaakt worden.

2 Zorg voor bestaanszekerheid, zodat iedereen kan meedoen

De uitkering is voor veel mensen te laag om van rond te komen. Daarom is het noodzakelijk dat de uitkering en het minimumloon omhoog gaat. Hiervoor voeren we een lobby in Den Haag. Zolang dit nog niet is geregeld, is het bovenop het huidige lokale beleid het gewenst om:

- a Blijf erop sturen dat alle huishoudtypen in Utrecht na betaling van de vaste lasten **voldoende leefgeld** overhouden en mee kunnen doen, bijvoorbeeld door de Individuele Inkomens Toeslag hierop aan te passen, en deze toeslag bij stellen met kinderen boven de 12 jaar ook eerder toe te passen.
- b Maak het mogelijk voor mensen met een laag inkomen om een **ID-bewijs** voor een lage prijs te verkrijgen. Zonder ID-bewijs kun je immers geen regelingen en voorzieningen aanvragen.
- c Buig in navolging van het project **Onder de Pannen | De Regenboog** Groep de kostendelersnorm om in een **kostendelersbonus**. Door mensen die hun huis willen delen met een kwetsbare bewoner hiervoor een vergoeding te geven. Dan snijdt het mes aan meerdere kanten: het leidt tot minder dakloosheid; meer woonplekken; minder eenzaamheid en meer saamhorigheid. En kijk hoe de kostendelersnorm losgelaten kan worden bij kinderen die langer thuis blijven omdat zij geen werk hebben en of geen woonruimte kunnen betalen.
- d Realiseer **gratis openbaar vervoer voor minima**, zodat zij zich ook kunnen verplaatsen naar werk, scholing, winkels, familie, vrienden. Dit vergroot het sociale netwerk van mensen en leidt tot minder eenzaamheid.

- e Zorg voor een laagdrempelige '**toegang tot regelingen**', door met behulp van laagdrempelige organisaties waar veel ervaringsdeskundigen werken het schaamtegevoel te overbruggen. En de regelingen samen met organisaties aan te bieden op plekken waar de mensen komen: scholen, supermarkten, buurthuizen, verzamelplekken op straat.

3 Verminder woon- en energielasten voor minima

Woonlasten zijn onevenredig opgelopen binnen huishoudbudgetten. Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 26 procent van de huurders (te) hoge woonlasten heeft om te voorzien in de minimaal noodzakelijke basisbehoeften. Ondanks de ondernomen acties van de Utrechtse woningcorporaties - zoals huurkorting voor U-pas houders, gematigde huurstijging voor de laagste inkomens en veel investeringen in duurzaamheid - nemen de lasten nog steeds een flinke hap uit het huishoudbudget.

Daarnaast zit de door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen voor een groot deel op slot omdat er jaarlijks te weinig betaalbare woonplekken voor kwetsbare mensen vrijkomen. Dit stokt het herstelproces van mensen met psychiatrische, verslavingsproblematiek of dak- en thuisloosheid omdat zij niet verder kunnen in hun ontwikkeling. Daarom adviseren wij:

- a Zorg als gemeente dat de corporaties voldoende locaties hebben om betaalbare **sociale huurwoningen** te realiseren. Zodat het aanbod aan sociale huurwoningen toereikend wordt.
- b Pas een **versnelling** toe voor jongeren onder de 21 jaar en voor mensen uit het beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Bijvoorbeeld door flexwoningen (tijdelijke woonplekken) te realiseren op braakliggende terreinen, kantoorlocaties of reeds bestemde locaties waar ontwikkeling (tijdelijk) stilstaat.
- c Maak afspraken met corporaties om investeringen in duurzaamheid verder te versnellen waarbij met voorrang woningen met F en G label worden aangepakt. Zorg er hierbij voor dat de **energiebesparende duurzaamheidsmaatregelen** – zeker bij huurders met een kleine beurs- meer opleveren dan huurverhoging en stijgende energieprijzen kosten.

- d Werk samen met de corporaties een **experiment** uit dat erin voorziet dat huurders met een laag inkomen niet meer dan 30% aan hun woonlasten kwijt zijn – gerelateerd aan een netto huishoudinkomen. Door ofwel hun huur te verlagen, danwel huurkorting toe te passen. Dit kan bijvoorbeeld betaald worden door mensen met een hoger inkomen in een sociale huurwoning meer huur te laten betalen. En voer hier een gezamenlijke lobby op richting Den Haag.

4 Verklein gezondheidsverschillen

Mensen in armoede hebben een gemiddeld 7,5 jaar kortere levensverwachting en leven gemiddeld 18 jaar korter in goede gezondheid (RVS, 2021). Dit heeft met tal van factoren te maken. Chronische stress ten gevolge van geldzorgen en een ongezonde levensstijl zijn de belangrijkste. Daarom bevelen wij aan:

- a Neem geldzorgen weg door saneringskredieten en het **versterken van financiële zelfredzaamheid**
- b Blijf samen met partners in de stad inzetten op **vermindering van chronische stress**, versterking zelfregie en het bevorderen van een **gezonde levensstijl**
- c Houd zorg en WMO-voorzieningen voor minima toegankelijk, door een **inkomensafhankelijke eigen bijdrage** te hanteren. Stel de eigen bijdrage voor U-pashouders op 0 euro. Houdt oog voor onnodige stapeling van zorg en WMO-kosten.
- d **Stimuleer sporten bij kinderen** die opgroeien in armoede. Slechts 45% van de kinderen die opgroeien in armoede nemen deel aan sportactiviteiten in relatie tot 76% van alle kinderen.

5 Verklein de digitale kloof

Er is een brede kloof tussen mensen die digitaal mee kunnen doen en mensen voor wie dit niet mogelijk is. Zij hebben vaak niet de noodzakelijke middelen zoals een computer en werkend internet. Of de vaardigheden ontbreken om digitaal mee te kunnen doen. De realiteit sinds de pandemie is dat veel zorg en ondersteuning ook digitaal plaats zal vinden, met het risico van nog grotere gezondheidsverschillen. Daarom bepleiten wij:

- a Realiseer **gratis internet voor U-pashouders** bijvoorbeeld via social return.
- b Ondersteun initiatieven die voorzien in beschikbare pc's voor mensen met een kleine beurs, zodat er continu pc's beschikbaar komen.
- c Zorg voor uitbreiding van **laagdrempelige cursussen en digimaatjes** voor mensen die digitale

vaardigheden willen leren.

- d Zorg dat hulpverlening en gemeente hun **diensten ook live** aan blijven bieden. Zo blijven mensen niet afgesloten van hulp, ondersteuning en ontmoeting als de digitale weg voor hen niet mogelijk is. Mensen moeten zelf kiezen welk kanaal het best bij hen past.
- e Laat de contacten met mensen die in de uitkering zitten via een **vast contactpersoon** verlopen. Bied de mogelijkheid om spreekuren te hebben aan. En bied aan migranten de mogelijkheid van een tolk aan als zij geen netwerk hebben die zij hiervoor kunnen inzetten.

6 Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Ondanks dat Utrecht best een goed armoedebestrijdend beleid heeft, werd in coronatijd pijnlijk zichtbaar hoeveel kinderen geen laptop hebben of er 1 delen met veel broertjes en zusjes, geen bureau of rustige plek hebben om hun huiswerk te maken of lessen te volgen. De stad heeft dat i.s.m. veel partners tijdelijk goed opgelost. Wij pleiten ervoor om niet langer pleisters te plakken maar het structureel mogelijk te maken dat kinderen volwaardig kunnen meedoen aan onderwijs, sport én cultuur. Dat betekent o.a.:

- a **Ophoging van het kindbudget**, zodat kinderen hun benodigd schoolmateriaal kunnen aanschaffen en kunnen sporten of aan cultuur kunnen doen.
- b **Extra te investeren in onderwijs achterstandenbeleid en brugfunctionarissen op scholen** waar veel kinderen zitten uit gezinnen met weinig

- financiële middelen. Om de cirkel van armoede bij kinderen te doorbreken en hen daadwerkelijk de kans te geven zich zo goed mogelijk te ontwikkelen.
- c Zorg dat alle kinderen mee kunnen doen met activiteiten en reizen die door school worden georganiseerd. **Handhaaf** actief de wet die uitsluiting van kinderen tegen gaat.
 - d Start een programma met en voor jongeren hoe er na corona **nieuwe kansen** gecreëerd kunnen worden om een steviger startpositie te hebben op de leer- of arbeidsmarkt.

7 Maak een leven lang leren en waardig werk voor iedereen mogelijk

Voor mensen die langer dan 4 jaar in de uitkering zitten is het moeilijk om eruit te komen. Daarom is het belangrijk om actief in te zetten op het creëren van perspectief en kansen voor mensen die langdurig in de uitkering zitten. Door:

- a Ook voor hen – in aansluiting op het Rijksbeleid - een **leven lang leren** mogelijk te maken. Immers de wens om je te ontwikkelen en een zinvolle bijdrage te leveren aan de samenleving stopt niet bij een uitkering.
- b Routes naar **waardig werk en inkomen** te faciliteren, bijvoorbeeld door te zorgen voor flex-bijstand voor part-time werkenden. Zodat mensen die vanuit de bijstand onvoldoende verdienen om uit de uitkering te komen; hun inkomsten ter hoogte van de maximale vrijwilligersvergoeding mogen behouden.
- c **Werkplekken/functies te creëren** waar mensen met behoud van een uitkering waardig werk verrichten voor een vrijwilligersvergoeding.
- d Ruim 20% van de mensen met een uitkering van de gemeente (Meetellen in Utrecht, 2020) geeft aan dat ze het gevoel hebben dat de gemeente hen niet vertrouwt als het om hun uitkering gaat. Het beleid is nog te vaak gericht op wantrouwen en controle. Het is belangrijk te werken vanuit **vertrouwen en waardigheid** en dat ook uit te stralen naar Utrechters met een uitkering.

Maak het huidige armoede en schuldenbudget structureel en zet hier een financiële plus op

Als we daadwerkelijk elke Utrechter de kans willen geven zich te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. Dan is er een plus nodig op het huidige beleid. Dit vraagt om een extra financiële impuls. Zodat de aflopende middelen voor de schuldenaanpak structureel gemaakt kunnen worden en er een plus kan worden gezet op het huidige beleid. Dit betaalt zich uiteindelijk terug in een meer vitale samenleving.

Laagdrempelige hulpverlening is noodzakelijk om armoede te voorkomen en te bestrijden

Een jonge Eritrese vluchteling uit Overvecht raakt zwanger. Ze spreekt weinig tot geen Nederlands, heeft een klein netwerk en komt terecht bij het programma de eerste 1000 dagen. De jonge aanstaande moeder zegt weinig, komt timide over, heeft geen startkwalificaties en heeft geen notie welke weg te bewandelen om te kunnen participeren. Met veel handen en voetenwerk en door het laten zien van filmpjes, weet de begeleider het vertrouwen te winnen.

Door het gewonnen vertrouwen gaat moeder na de bevalling Nederlandse les volgen. Kort daarna start ze met een zorgopleiding op niveau 1. De begeleider houdt nauw contact met haar en weet haar zelfvertrouwen gaandeweg te vergroten. Moeder gaat vervolgens niveau 2 volgen, brengt haar baby naar de opvang en krijgt al snel een baan. Ze gaat uit de bijstand en is inmiddels een zelfbewuste vrouw die vertrouwen uitstraalt en zich verder in de zorg wilt ontwikkelen.